

Κριτήρια επιλογής σκοπών και μέτρων
μεταπτυχιακής διαχείρισης των δασών
μαύρης πεύκης με βάση την επιστήμη
της Οικολογίας

Μαργαρίτα Αριανούτσου

Τομέας Οικολογίας - Τμήμα Βιολογίας

Πανεπιστήμιο Αθηνών

Σπάρτη, 2009

Post fire management depends on

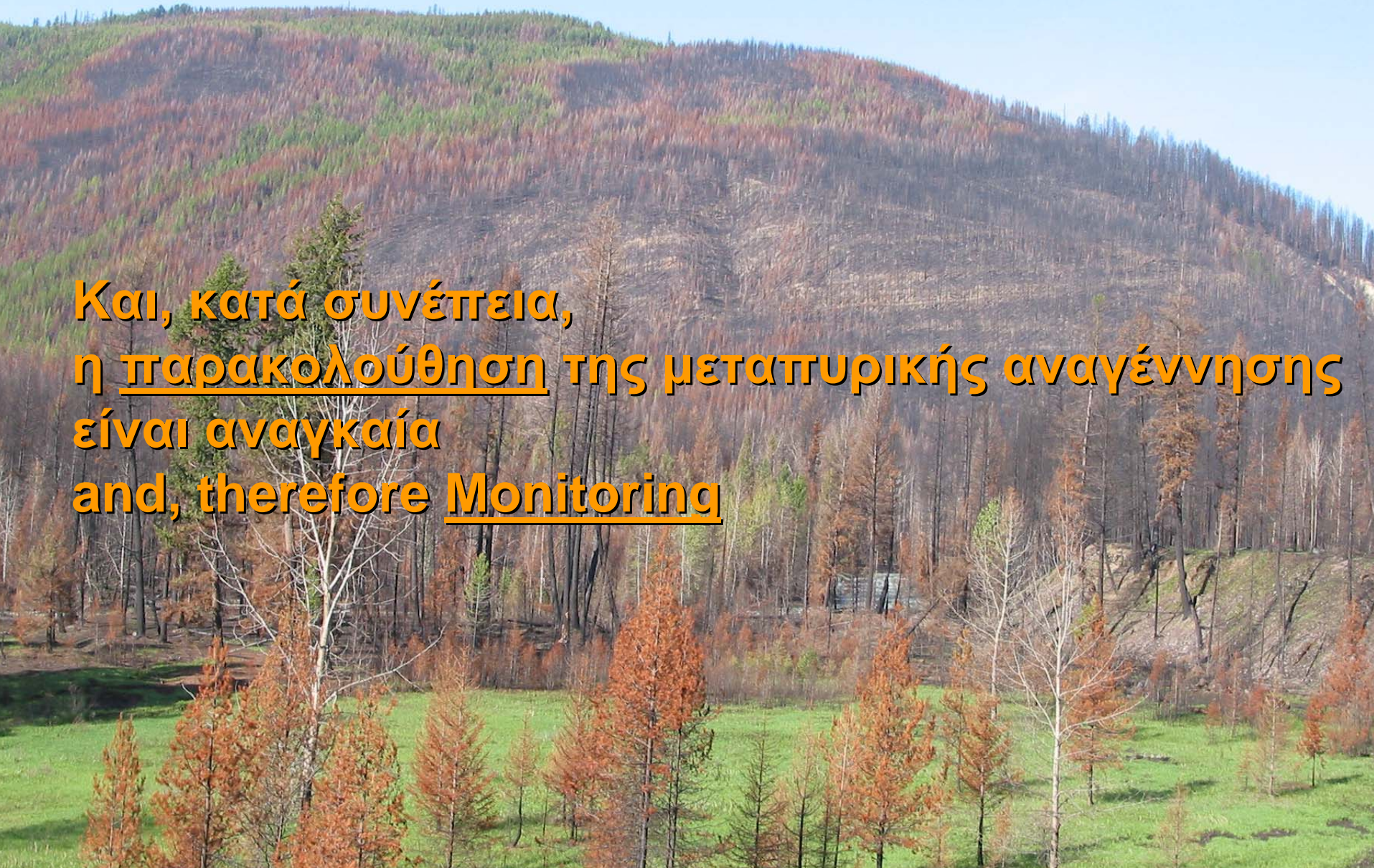
Η μεταπυρική διαχείριση εξαρτάται από:

- **(Fire Severity) Ενταση φωτιάς και αποτελεσμάτων της**
- **(Site) Περιοχή**
- **(Management Objectives) Στόχους διαχείρισης**
- **(Best Available Knowledge) Διαθέσιμη ορθή επιστημονική οικολογική γνώση**

Post fire management depends on:

Και, κατά συνέπεια,
η παρακολούθηση της μεταπυρικής αναγέννησης
είναι αναγκαία
and, therefore Monitoring

Rehabilitation and Restoration of Burned Lands: Applying Fire Effects Knowledge to Post-Fire Management Decisions

**COST ACTION FP0701 - POST-FIRE Forest
Management in Southern Europe**

February 24th, 2009

Athens, Greece

**Kevin C. Ryan
Missoula Fire Sciences Laboratory**

Post-Fire Forest Management in Southern Europe

Δίκτυο ερευνητών στο αντικείμενο της οικολογίας της φωτιάς και της διαχείρισης από όλη την Ευρώπη / Μάιος 2008 – Απρίλιος 2012

Αντικείμενο: ανάπτυξη και διάχυση επιστημονικών κριτηρίων για την υποστήριξη λήψης αποφάσεων για τη μεταπυρική διαχείριση με εφαρμογή από το επίπεδο της θέσης μέχρι το επίπεδο του τοπίου

Διάχυση αυτής της γνώσης:
Διοργάνωση 3 εκπαιδευτικών σεμιναρίων & 1 συνεδρίου
Εκδοση 1 βιβλίου και 1 τεχνικού οδηγού

<http://uaeco.biol.uoa.gr/cost/>

EUROPEAN SCIENCE FOUNDATION

UNIVERSITY OF ATHENS

PARNITHA NATIONAL PARK AUTHORITIES

**MUNICIPALITY OF ARGYROUPOLIS
CENTER OF ENVIRONMENTAL EDUCATION**

WORKSHOP ON

**"POST FIRE EFFECTS AND
MANAGEMENT IN SOUTHERN EUROPE"**

ATHENS, PARNITHA & ARGYROUPOLIS, 23 – 25 FEBRUARY 2009

Έκταση και αριθμός πυρκαγιών που συνέβησαν στο διάστημα 1965-1989, σε διάφορους τύπους βλάστησης της Ελλάδας (Καϊλίδης, 1992)

Κ
Α
Π
Ο
Τ
Ε

ΤΥΠΟΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΚΑΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ	ΜΕΣΗ ΚΑΜΕΝΗ ΕΚΤΑΣΗ ΑΝΑ ΕΤΟΣ (ha)
Δάση <i>Abies</i> spp.	1.304	147	50,15
Μικτά κωνοφόρα	2.534	11	97,46
Δάση <i>Pinus nigra</i>	9.152	383	352,00
Δάση <i>P. halepensis</i>	122.015	4.385	4.692,88
Δάση <i>P. brutia</i>	61.684	1.159	2.372,46
Άλλα κωνοφόρα	1.288	139	49,54
Φυλλοβόλα <i>Quercus</i>	42.459	1.514	1.633,04
Άλλα φυλλοβόλα	13,393	553	512,12
Μακί	338.608	10.801	13.023,38
Φρύγανα	167.084	1.020	426,31

ASSESSING THE EFFECT OF REDUCED FIRE INTERVAL ON *Pinus halepensis* COMMUNITIES:

A COMPARATIVE STUDY FROM SPAIN AND GREECE

Dimitris Kazanis¹, Teresa Gimeno², Juli Pausas², Ramon Vallejo²
& Margarita Arianoutsou¹

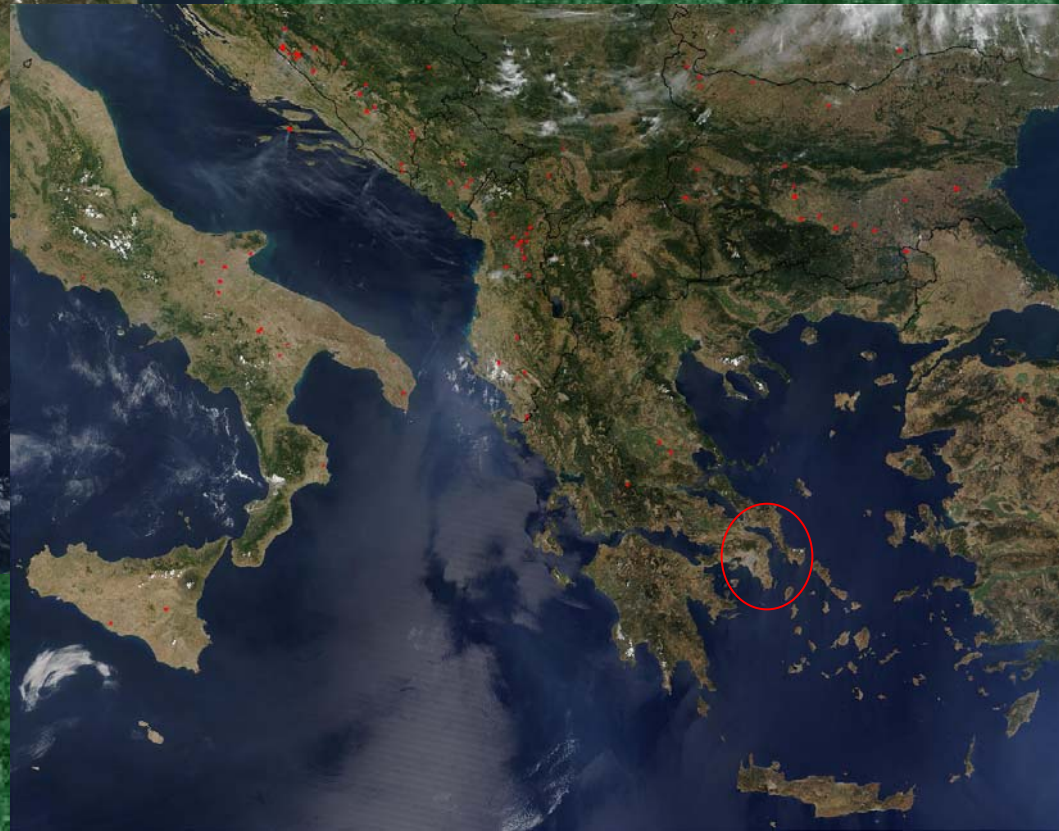
¹Department of Ecology and Systematics, University of Athens, Greece

²Fundación Centro de Estudios Ambientales del Mediterráneo (CEAM), Valencia, Spain

Valencia, Spain (SP)

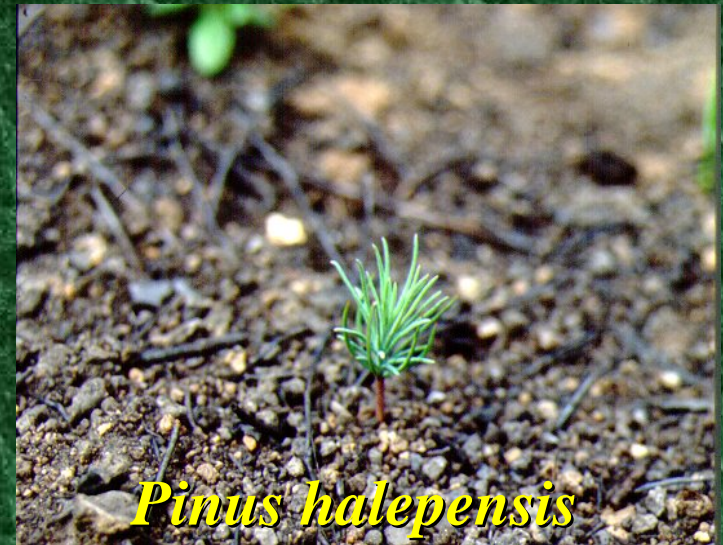
Attica, Greece (Gr)

Plant adaptive strategies

❖ Plants cope with fire:

- by producing serotinous cones (or fruits) forming canopy seed banks

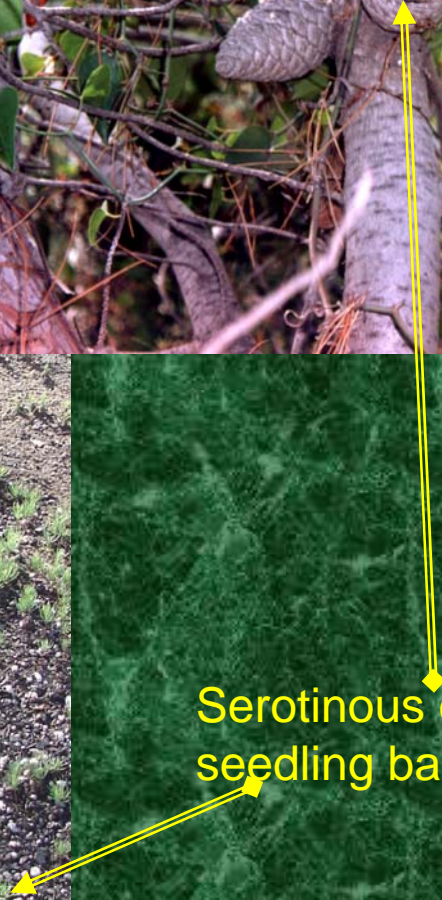
Pinus halepensis

Seed germination

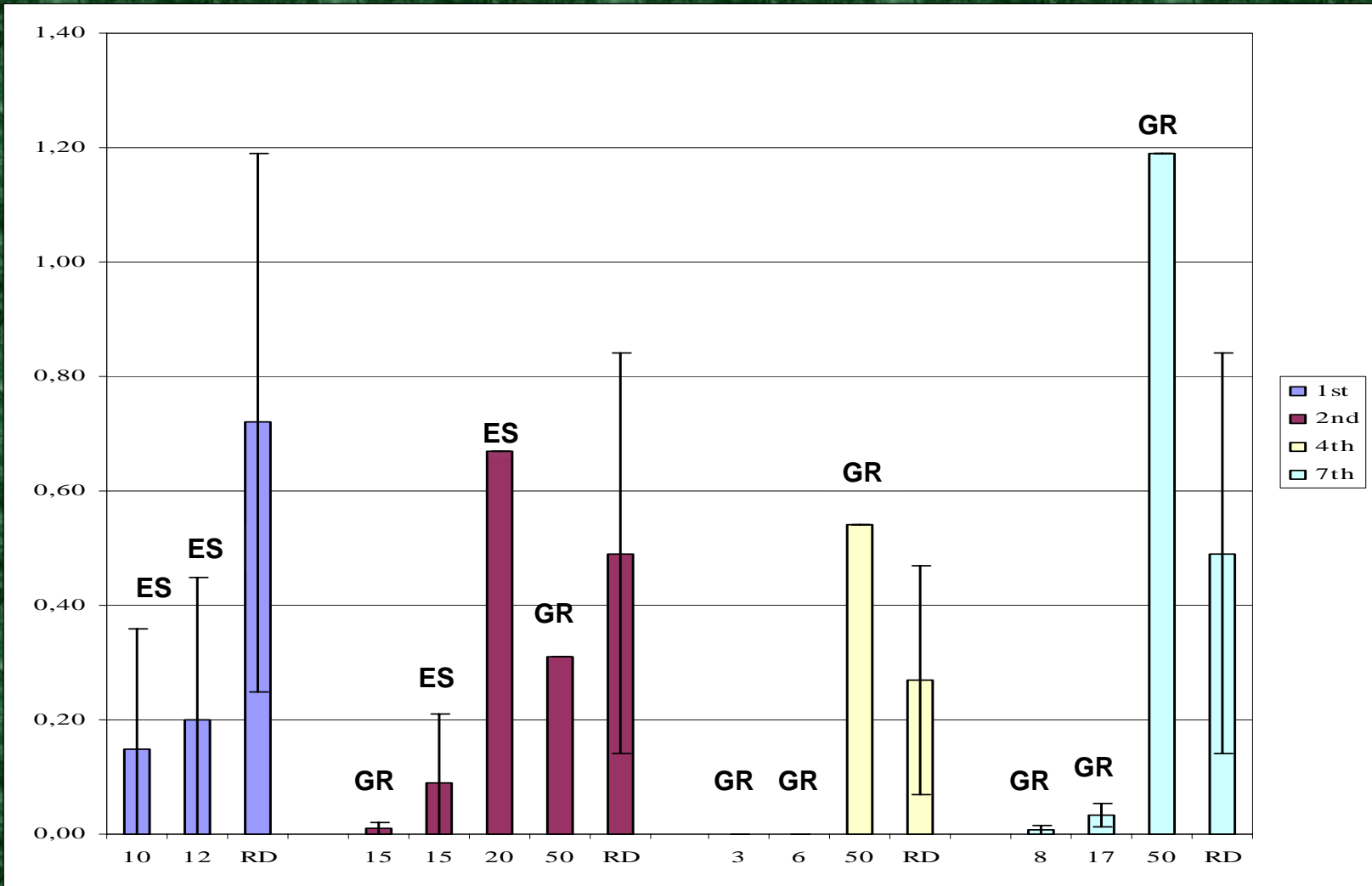
Serotinous cones –
seedling banks

pine regeneration

ind / m²

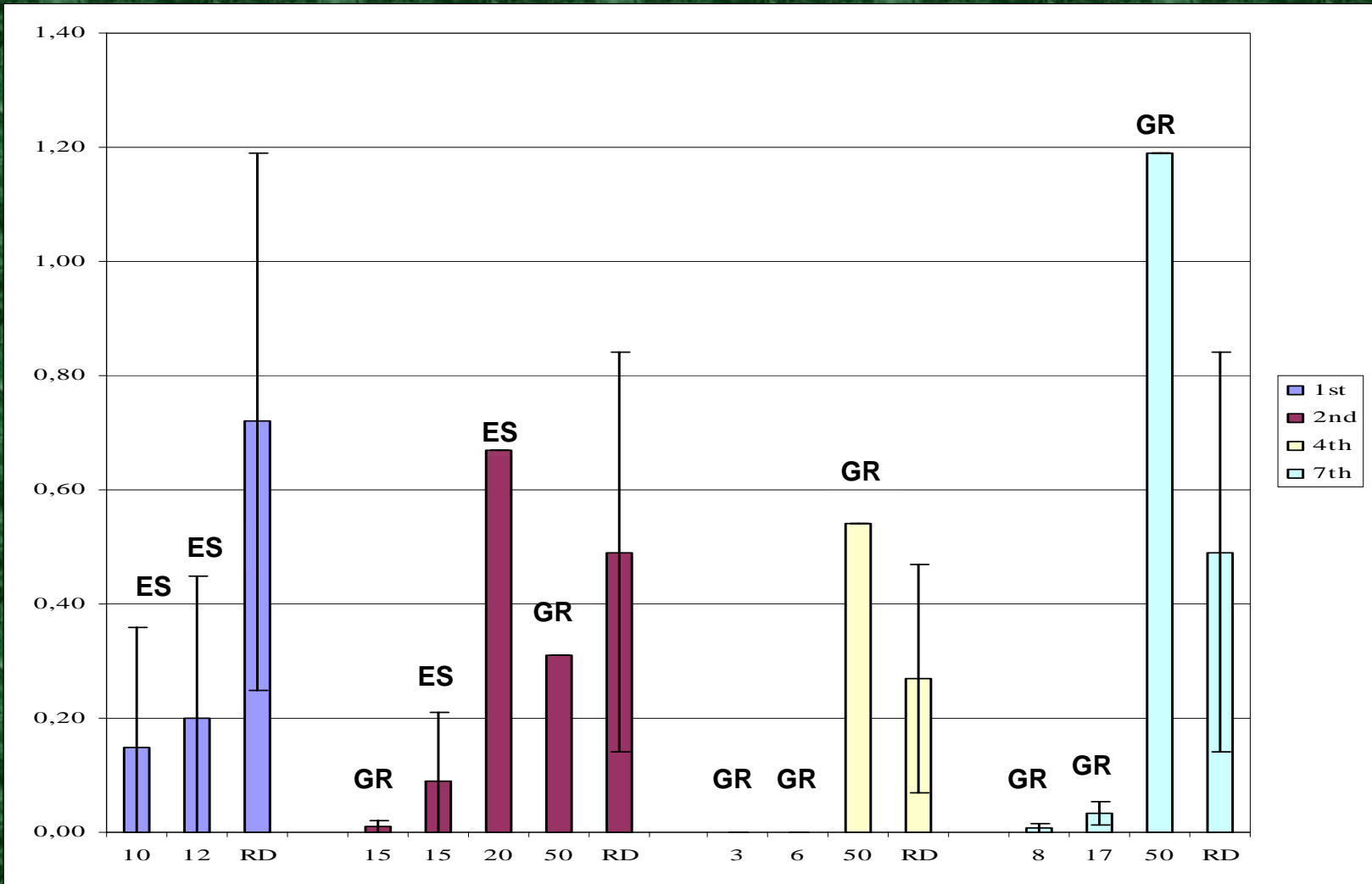
Fire interval

RD: reference data

pine regeneration

ind / m²

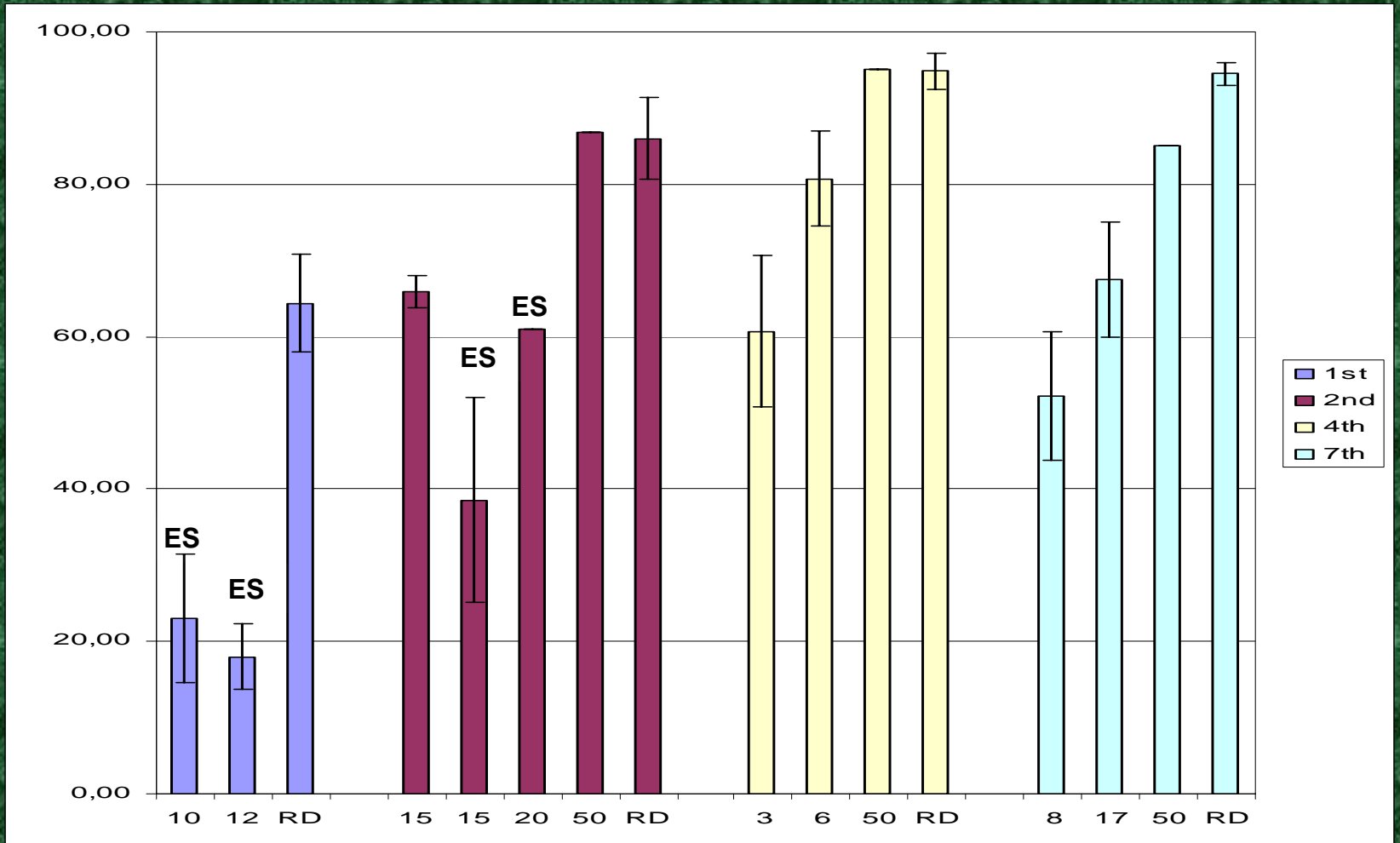
Fire interval

RD: reference data

total vegetation cover

%
c
o
v
e
r

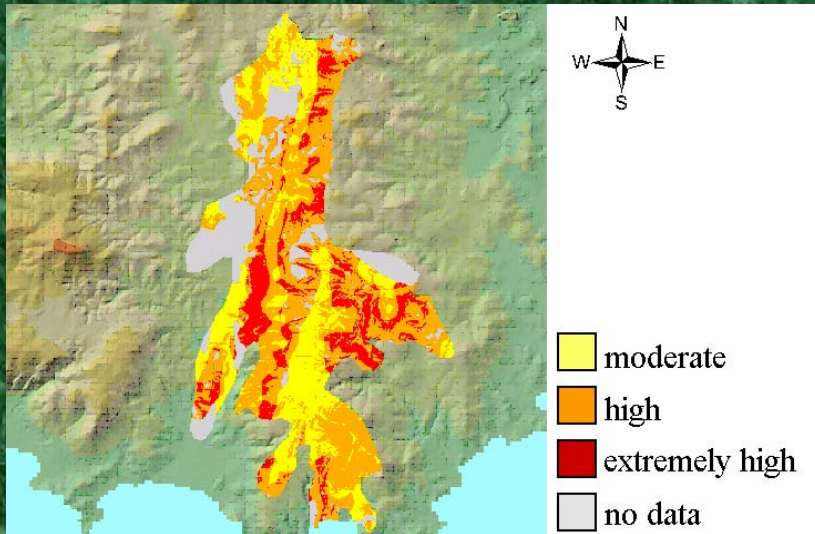

Fire interval

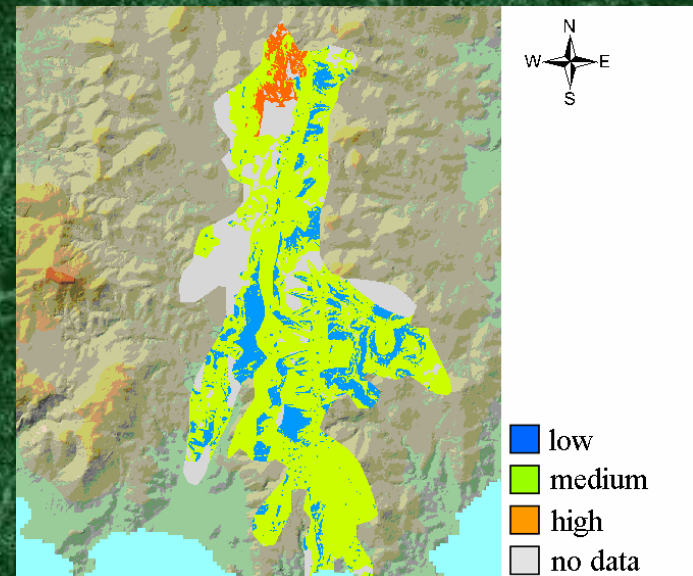
RD: reference data

Sounion National Park, Greece

Risk of soil erosion

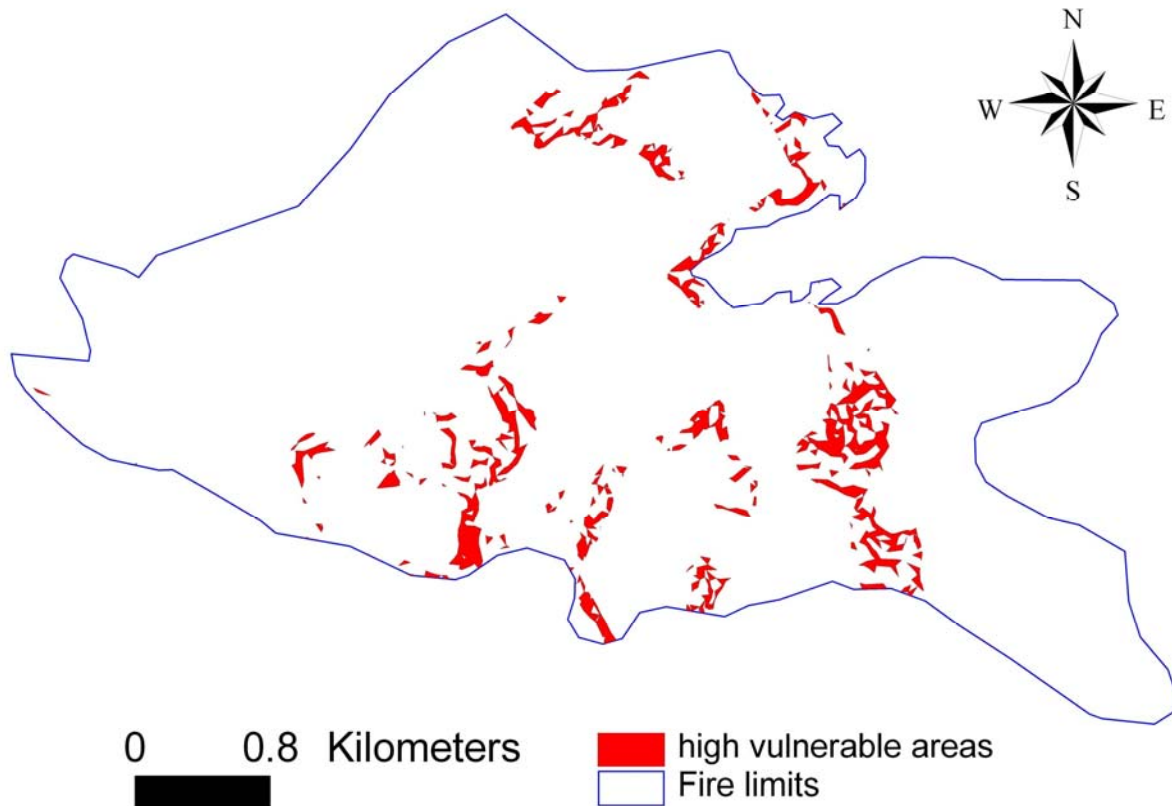

Risk of physiognomy change

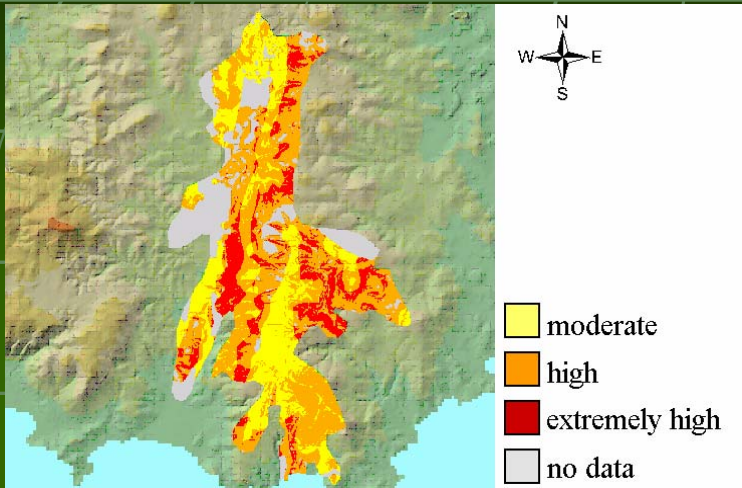
Spain

Buñol 2003 Fire: map of vulnerable areas

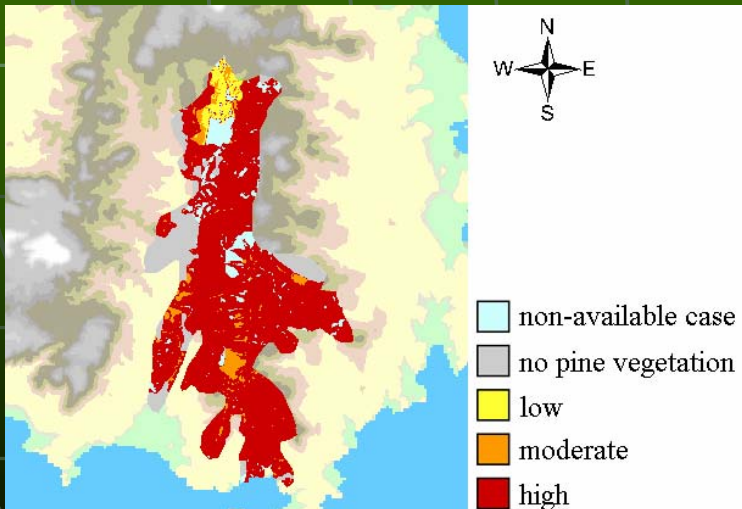

Maps of predicted landscape post-fire vulnerability (or resilience, vice-versa)

Vulnerability map: risk for soil erosion

Indicator used: woody vegetation cover

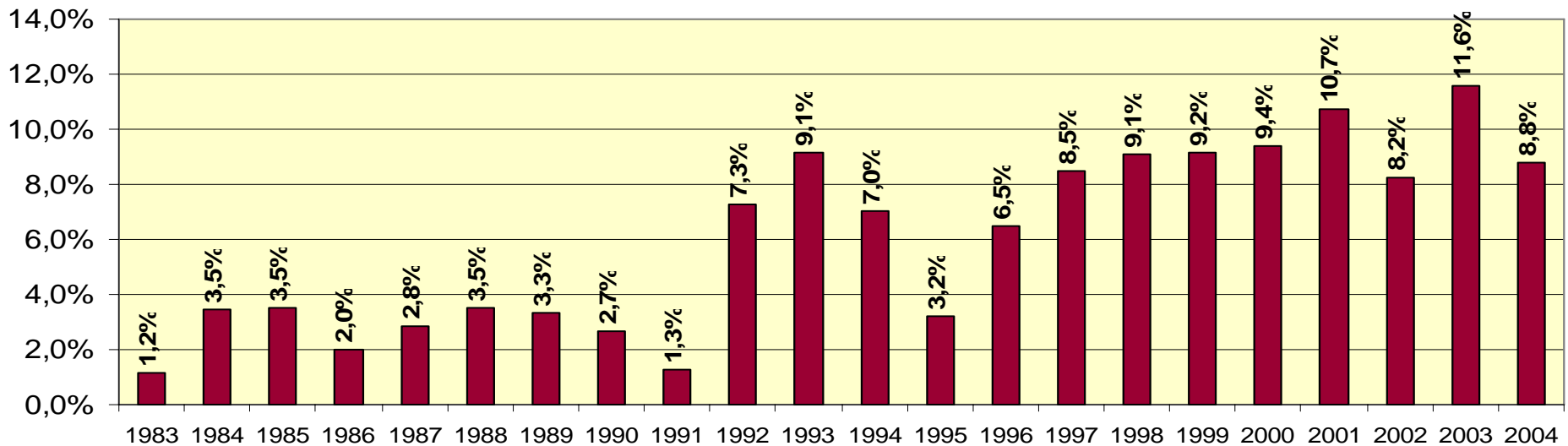
Vulnerability Map: risk of vegetation physiognomy change

Indicator used: Density of *P. halepensis* saplings

..... τώρα

Ποσοστό πυρκαγιών στα ψυχρόβια κωνοφόρα

Εξέλιξη του αριθμού των περιστατικών πυρκαγιών στα δάση ψυχρόβιων κωνοφόρων (Αριανούτσου, Καούκης, Καζάνης 2008)

Forest fires in cool coniferous forest (%)

Ετος 2007.....Μια εικόνα ....χίλιες λέξεις.....

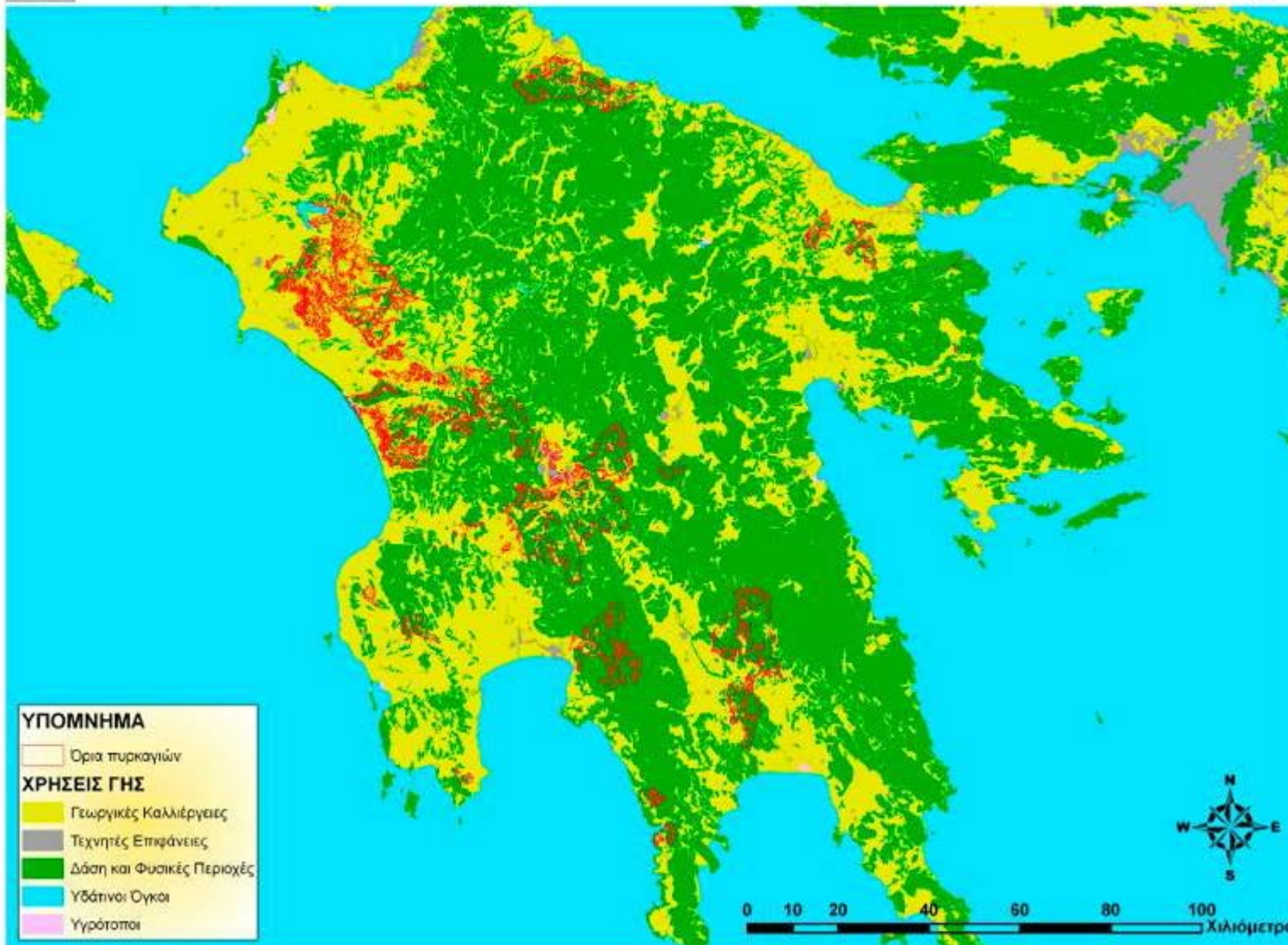

Οι φωτιές του
2007 στην
Πελοπόννησο

ΧΑΡΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΝ ΓΗΣ - ΟΡΙΑ ΠΥΡΚΑΓΙΩΝ

Δάση (Forests): 975.180 ha (55,0%), Γεωργική γη (cultivations): 781.043 (41,1%)

Ταΰγετος,

Ιούλιος 1998

Ταΰγετος, 2407 m, πήρε το όνομά του από τη νύμφη Ταΰγέτη, κόρη του Άτλαντα.

Υμνήθηκε ιδιαίτερα από τον Κ. Ουράνη: «Από την κοιλάδα της Σπάρτης, όπου κάνει φιδίσιους ελιγμούς ο Ευρώτας, και που απλώνεται σα μια θάλασσα πρασινάδας, ο Ταΰγετος σηκώνεται ανεμπόδιστος, ίσιος, ώριμος και δυνατός με μια περήφανη ανάταση - ίσαμε το ύψος των χιονοσκεπασμένων κορυφών του».

23-.../08/2007, νέα μεγάλης
έκτασης φωτιά

1998: “μεγάλη πυρκαγιά ξέσπασε στον Ταΰγετο
και κατακαίει δάση με μαυρόπευκα....”

Τα όρη του Ταΰγετου και του Πάρνωνα είναι από τους αρχαιότερους γεωλογικούς σχηματισμούς της Πελοποννήσου.

Ο Ταΰγετος αποτελεί περιοχή κοινοτικού ενδιαφέροντος (SCI: GR2550006). Τα δασικά οικοσυστήματα συγκροτούνται κυρίως από την ενδημική ελάτη *Abies cerhalonica* καθώς και από εκτενείς συστάδες *Pinus nigra*.

Ο Ταΰγετος αποτελεί το νοτιότερο άκρο εξάπλωσης των δύο αυτών φυχρόβιων κωνοφόρων στην Ευρώπη.

Αναφέρονται πάνω από 160 ενδημικά φυτικά taxa για την περιοχή, 18 από τα οποία αποκλειστικά στον Ταΰγετο (Tan & Iatrou, 2001). Αναφέρονται επίσης 36 ζωικά είδη ως διεθνώς σπάνια και μερικά από αυτά απειλούμενα (αρπακτικά και τσακάλι).

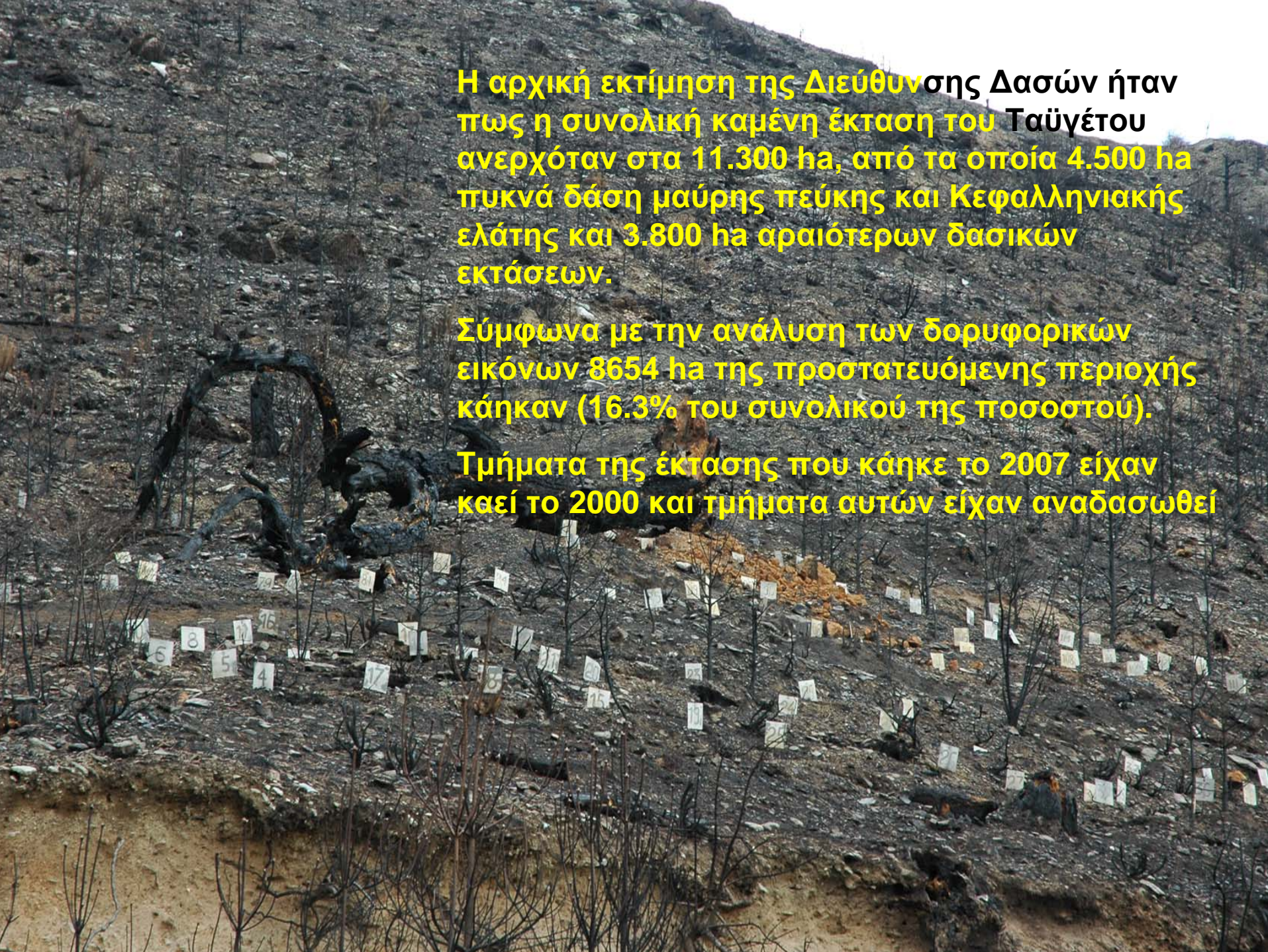
Τα όρη του Ταϋγέτου και του Πάρνωνα είναι από τους αρχαιότερους γεωλογικούς σχηματισμούς της Πελοποννήσου.

Ο Πάρνωνας αποτελεί περιοχή κοινοτικού ενδιαφέροντος (SCI: GR2520006). Τα δασικά οικοσυστήματα συγκροτούνται κυρίως από την ενδημική ελάτη *Abies cerhalonica* καθώς και από εκτενείς συστάδες *Pinus nigra*

Είναι η μόνη περιοχή στην Ευρώπη με *Juniperus drupacea* (the only region in Europe)

Αναφέρονται πάνω από 100 ενδημικά φυτικά taxa για την περιοχή, 6 από τα οποία αποκλειστικά στον Πάρωνα

Η αρχική εκτίμηση της Διεύθυνσης Δασών ήταν πως η συνολική καμένη έκταση του Ταυγέτου ανερχόταν στα 11.300 ha, από τα οποία 4.500 ha πυκνά δάση μαύρης πεύκης και Κεφαλληνιακής ελάτης και 3.800 ha αραιότερων δασικών εκτάσεων.

Σύμφωνα με την ανάλυση των δορυφορικών εικόνων 8654 ha της προστατευόμενης περιοχής κάηκαν (16.3% του συνολικού της ποσοστού).

Τμήματα της έκτασης που κάηκε το 2007 είχαν καεί το 2000 και τμήματα αυτών είχαν αναδασωθεί

Χαρακτηριστικά της φωτιάς

fire burned in patches and with varying intensity

Σημαντικός αριθμός άκαφτων νησίδων

Unburned patches

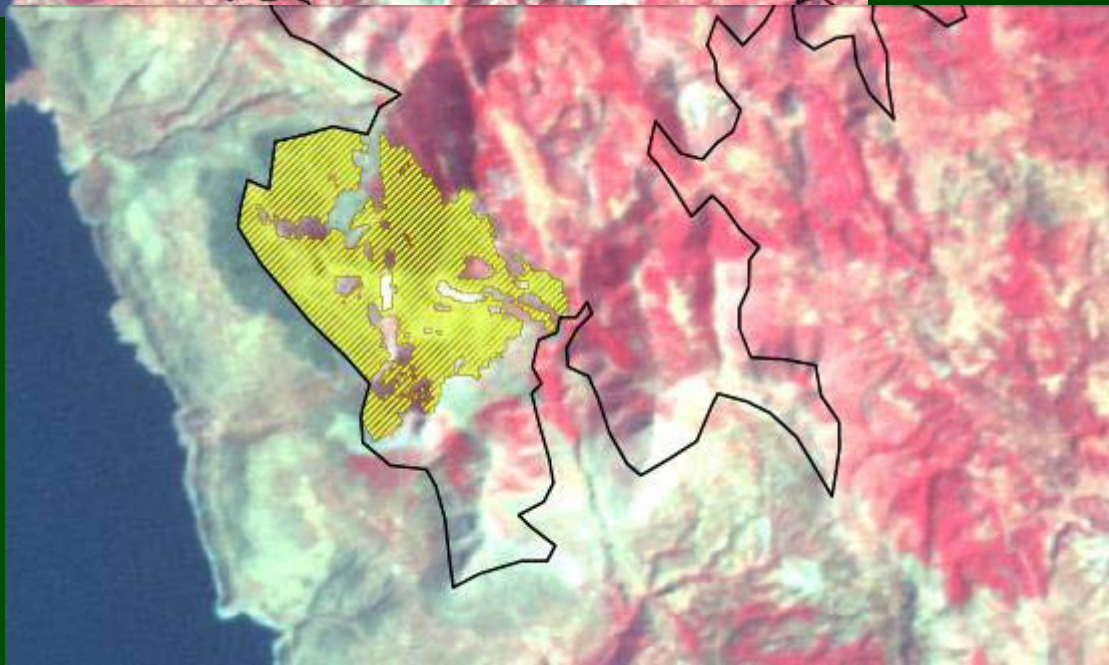
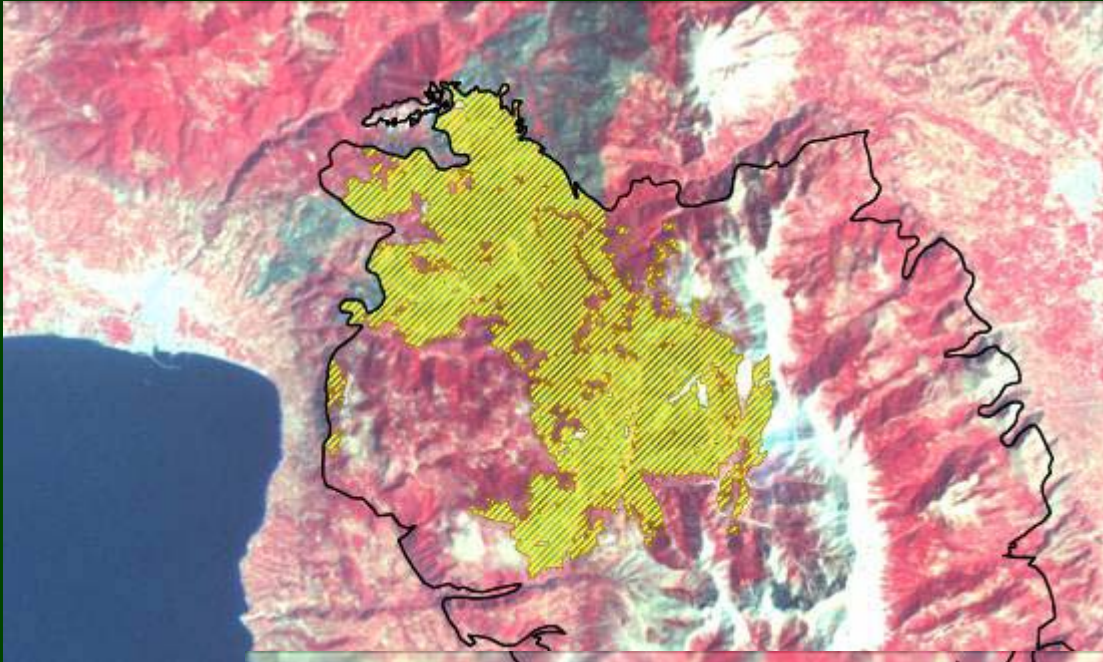

**Πανεπιστήμιο Αθηνών: Βιολογικοί δείκτες κατάστασης
διατήρησης καμένων κοινοτήτων σε ορεινά δασικά
οικοσυστήματα της Πελοποννήσου**

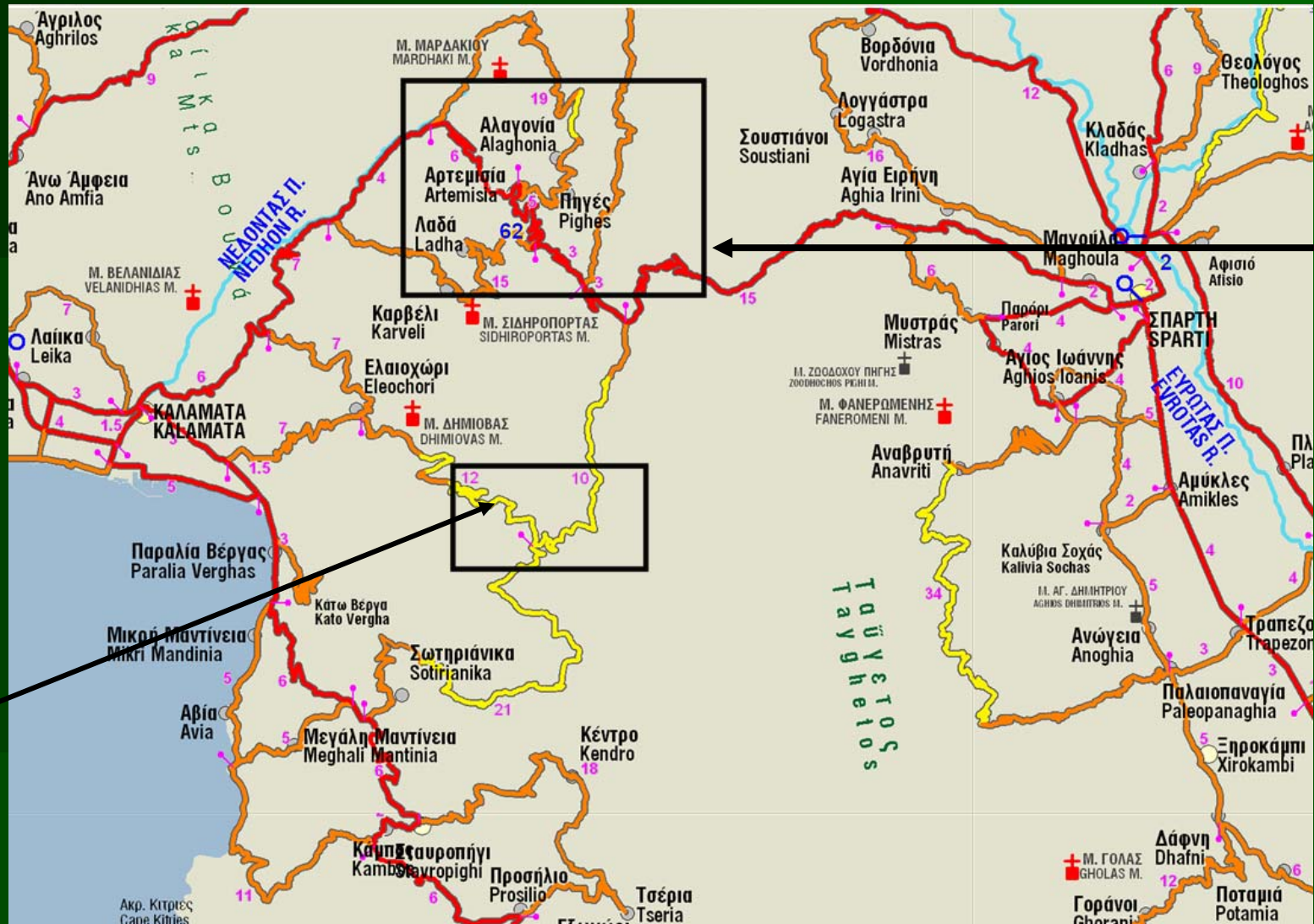

**WWF Hellas - ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΑΣΩΝ
«ΔΡΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΚΑΜΕΝΩΝ ΔΑΣΩΝ ΤΗΣ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΑΚΑΦΤΩΝ ΝΗΣΙΔΩΝ»**

Δορυφορική
αποτύπωση
της καμένης
έκτασης του
Ταυγέτου /
ΑΠΘ-WWF

Pn

Ac

Οι δύο περιοχές μελέτης. Η περιοχή του δάσους *Pinus nigra* κοντά στο χωριό Πηγές (άνω) και η περιοχή του δάσους *Abies cerhalonica* κοντά στο όρος Ξεροβούνι (κάτω).

Θέσεις
δειγματοληψίας
στο δάσος
μαύρης πεύκης

Θέσεις
δειγματοληψίας στο
δάσος ελάτης

Pinus nigra

Εντοπισμός προσβάσιμων
άκαφτων νησίδων -
εγκατάσταση πιλοτικών
περιοχών παρακολούθησης /
δειγματοληψίας

Διατομές 100 μέτρων ακτινωτά
από την νησίδα προς το
εσωτερικό της καμένης
περιοχής/ επιφάνειες

Καταγραφή χλωρίδας

Τράπεζες σπερμάτων

Μέτρηση του δυναμικού
αναγέννησης της *P. nigra* –
χωρικά πρότυπα

Abies cephalonica

Εντοπισμός
προσβάσιμων
άκαφτων νησίδων -
εγκατάσταση
πυλοτικών περιοχών
παρακολούθησης /
δειγματοληψίας

Διατομές 100 μέτρων ακτινωτά από
την νησίδα προς το εσωτερικό της
καμένης περιοχής/ επιφάνειες

Καταγραφή χλωρίδας

Τράπεζες σπερμάτων

Έλεγχος πιθανής αναγέννησης της *A.*
cephalonica – χωρικά πρότυπα

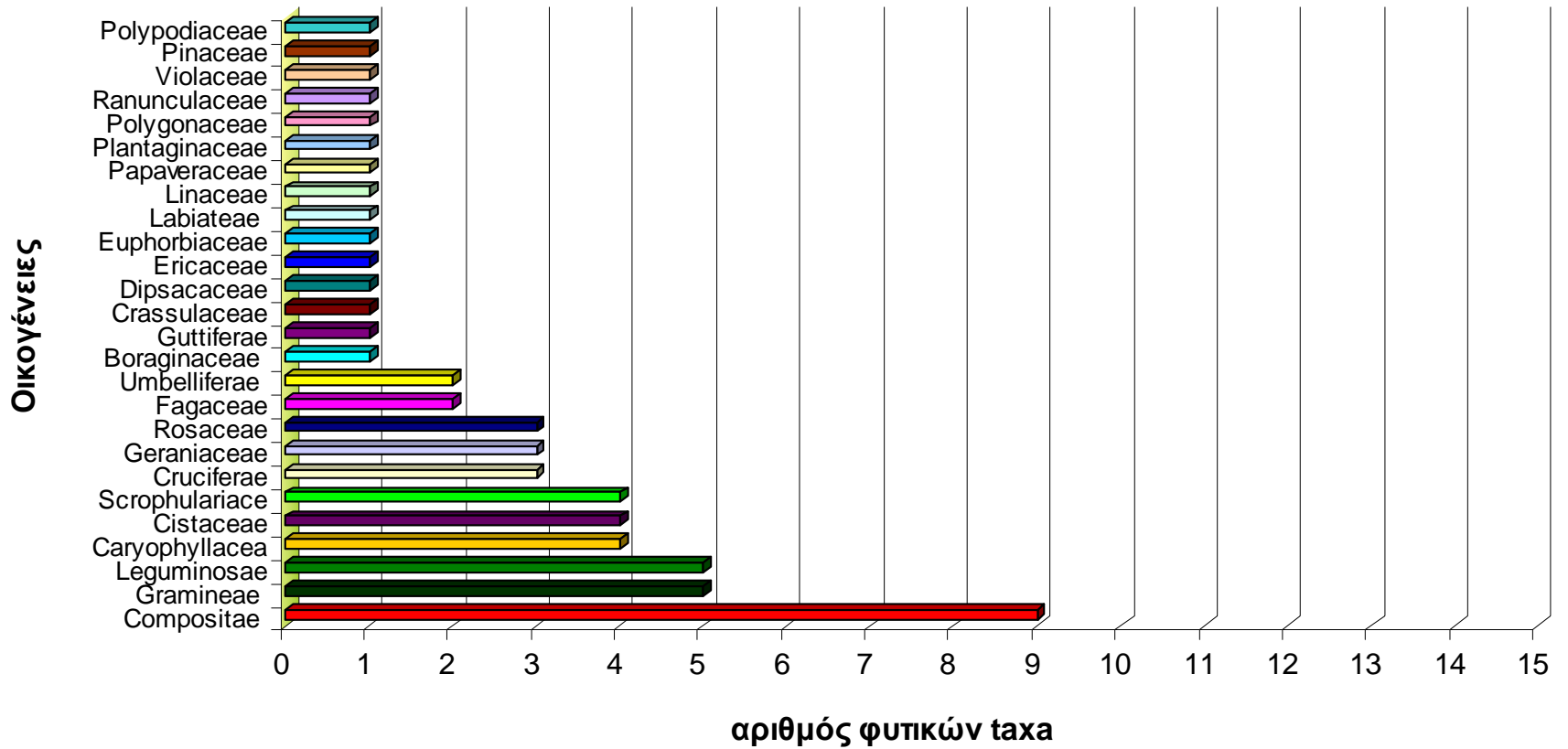
Δρυοδάση Αρκαδίας

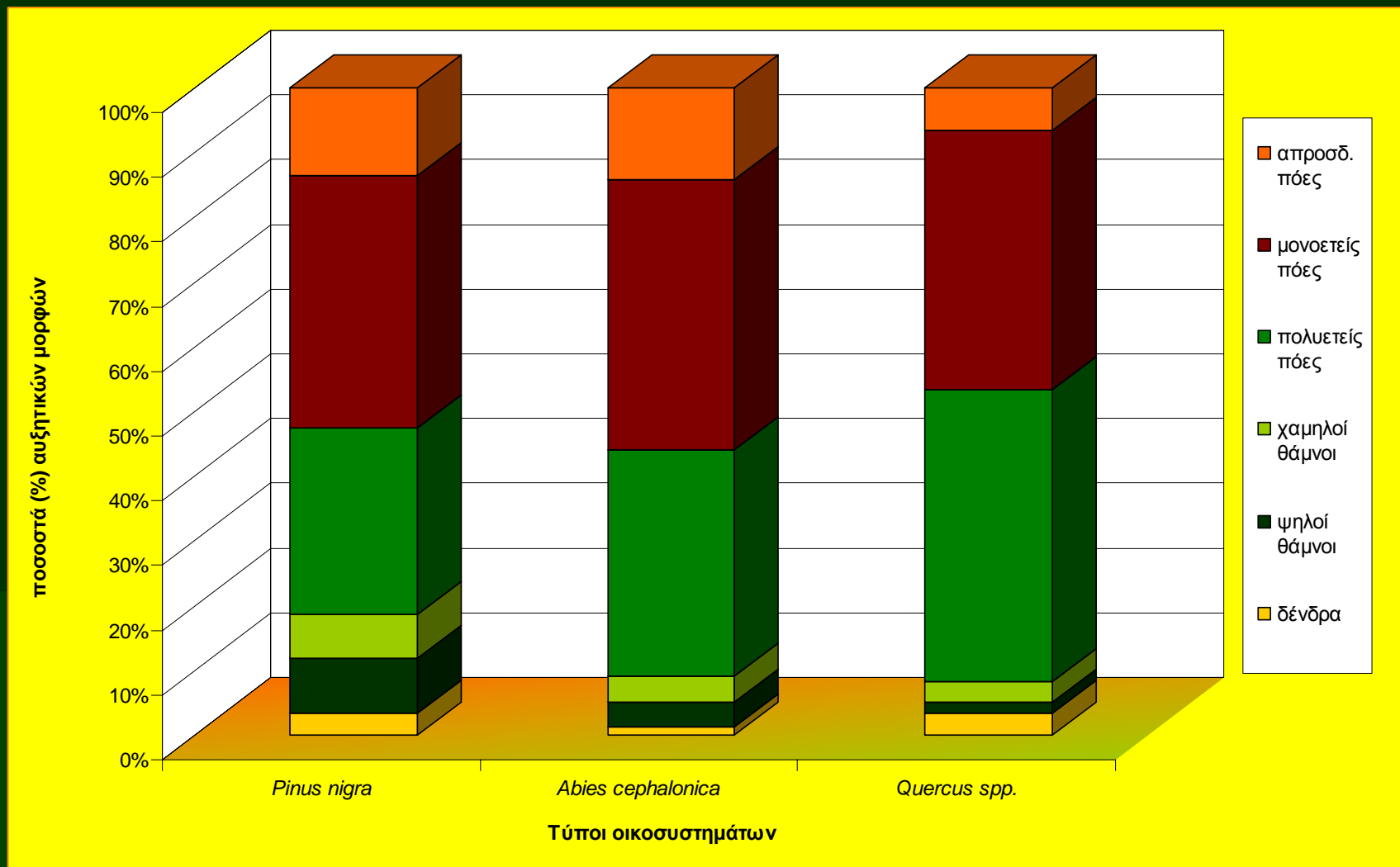

Πρώτα αποτελέσματα: Χλωρίδα / Floristics

Pinus nigra

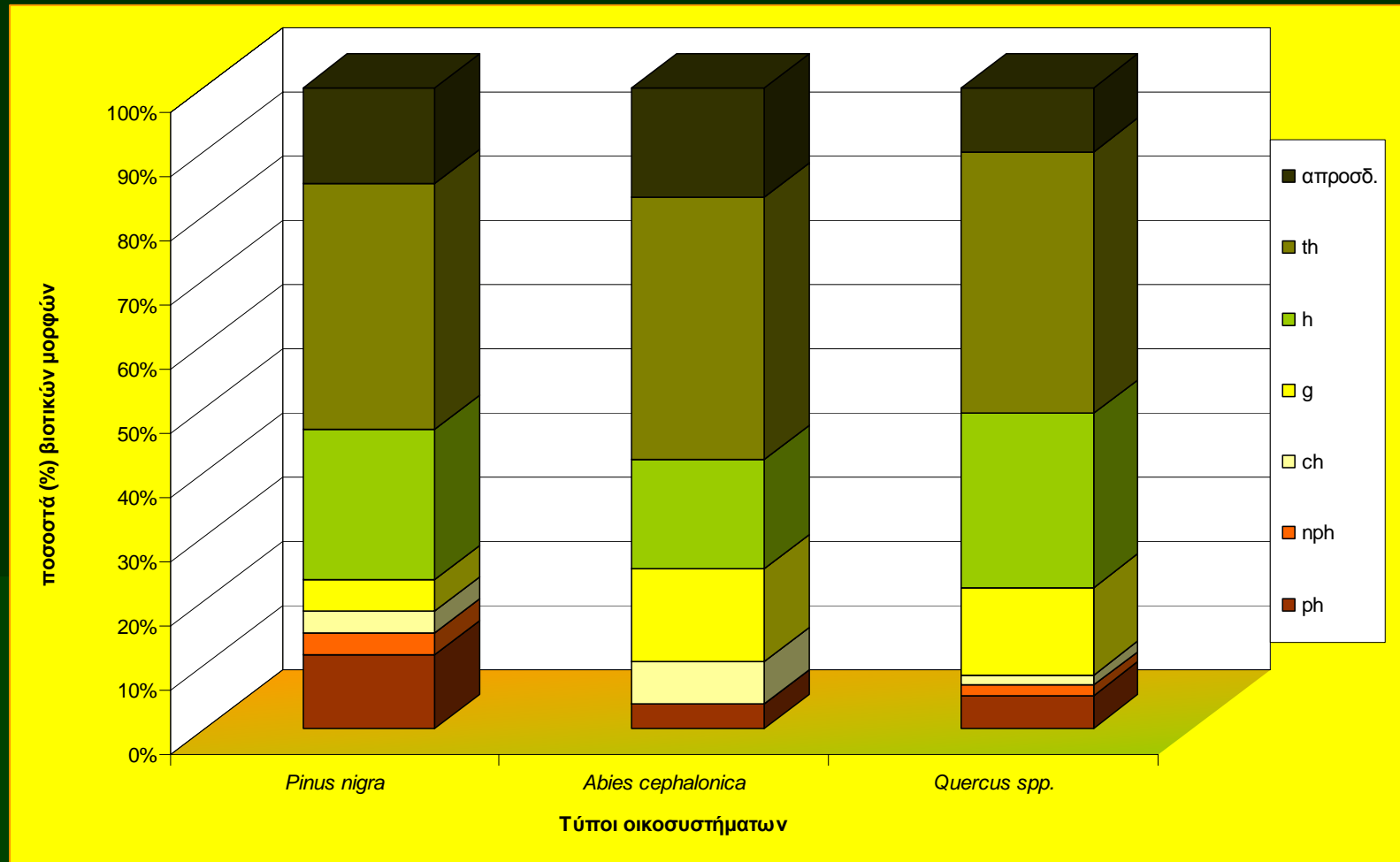

Λειτουργικές ομάδες στη δομή της βλάστησης – Αυξητικές μορφές / Plant growth forms – functional groups

Λειτουργικές ομάδες στη δομή της βλάστησης - Βιοτικές μορφές / Plant life forms – functional groups

Pinus nigra forests is a priority habitat type included in the Habitats Directive 92/43 of EU

Pinus nigra does not form serotinous cones; early release of seeds at the beginning of spring; seed germination is negatively affected by high temperatures ($>100^{\circ}\text{C}$) and exposure time (Alvarez, Valbuena, Calvo 2007. *Int. J. W. Fire*, 16)

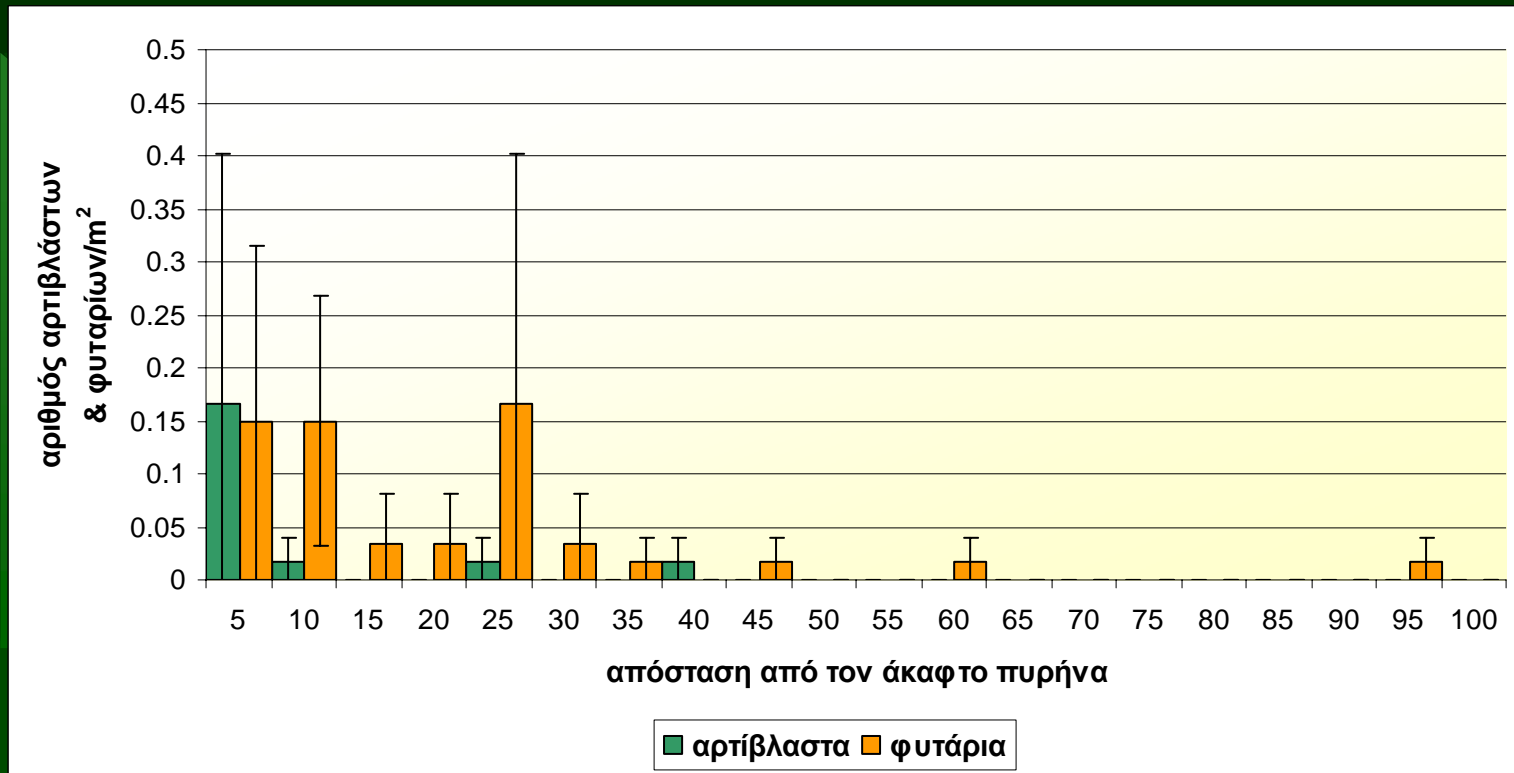
A low-angle photograph of a pine forest. The trees are tall and slender, with some showing green needles and others being bare and brown. The sky is overcast with grey clouds. The image is framed by a green border.

Η *Pinus nigra* εμφανίζει ικανοποιητική αναγέννηση στις καμένες θέσεις

Δυναμική της εγκατάστασης της *Pinus nigra*

Χωρικά πρότυπα / spatial patterns of seedlings emergence

Διασπορά σπερμάτων από τις άκαφτες νησίδες 1^ο, 2^ο χρόνο μετά τη φωτιά – εγκατάσταση αρτιβλάστων --- συνεχίζεται

Seedlings of the current year (2nd year after fire)

Saplings (seedlings of the 1st year after fire)

Τράπεζες σπερμάτων και στα 3 συστήματα
/ seed banks

Πειράματα προσομοίωσης των συνθηκών της φωτιάς σε εξέλιξη

Simulation of fire intensity / seed germination

Modeling – rules

Ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων της οικολογικής έρευνας στη μεταπτυρική διαχείριση

Ενσωμάτωση των αποτελεσμάτων
της οικολογικής έρευνας
στη μεταπυρική διαχείριση

Μεταπυρική αναγέννηση της
μαύρης πεύκης

Γενικότερα θέματα
βιοποικιλότητας

Fire Effects Information System (FEIS)

Beware of false knowledge: it is more dangerous than ignorance (B. Shaw)

Ευχαριστώ